

JORMA KALELA

Miksi pitäisi tyytyä nälkäpalkkoihin?

Professori Jorma Kalelan näkökulma tutkijakoulutukseen.

■ Juha Sihvola tarkasteli Historiallisen Aikakauskirjan pääkirjoituksessa (2/2002) historia-alan tutkijakoulutusta. Hänen lähtökohtanaan oli asiasta tutkijakoulumme kevätkonferenssissa käyty keskustelu, johon

en itse päässyt osallistumaan. Sihvolan artikkelin ja muiden paikalla olleiden kertomusten perusteella on vaikea välttää tulkin-taa, että kollegat ovat käyttäneet puheenvuoroja ”jalat tukevasti ilmassa”.

Olen poliittisen historian professori, jonka vastuulla on lähes 30 aktiivisen tekemisen vaiheessa olevan väitöskirjahankkeen ohjaus. Yhteiskunnalliselta asemaltaan näiden töiden tekijät rinnastuvat ylempää korkeakoulututkintoa vaativilla ammatti-aloilla työskenteleviin entisiin opiskelijatovereihinsa. He ovat ammatiltaan tutkijoita, mitä ei muuta se seikka, että he ovat yliopistomaailmassa tutkijakoulutettavia tai jatko-opiskelijoita.

Laitoksellani väitöskirjaa tekevät ovat ryhtyneet työhön niistä riskeistä huolimatta, joita olen järjestelmällisesti korostanut. Heidän on tiedostettava, että hanketta tukevan rahoituksen saaminen on erittäin vaikeata ja että osallistuminen koulutukseen ansiotyön ohessa tarkoittaa vapaa- ja lomaaikojen käyttämistä tutkimuksen tekemiseen. Olen myös alleviivannut, että mahdollisissa työsuhteissa on tyydyttävä nälkäpalkkoihin ja että mahdollisista stipendeistä ei kerry mitään sosiaali-tuja.

Väitöskirjaa aktiivisesti tekevät ovat niitä ”intohimoisia”, jotka ovat ”tulleet alalle joka tapauksessa”. Heidän kohdallaan voidaan ehkä puhua kutsumuksestakin. Mutta siihen ei voi jäädä eikä heidän yhteiskunnallista asemaansa saa missään tapauksessa arvioida kutsumuksen lähtökohdasta. He ovat tehneet valinnan, jonka toivovat johtavan yliopistoihin, tutkimukseen, koulutukseen, journalismiin tms. liittyvälle työuralle. Väitöskirjan tekeminen on yksi tapa lisätä omaa ammatillista pätevyyttä.

Monen jatko-opintoja ammatillisesta lähtökohdasta tarkastelevan väitöskirjantekijän mielestä ”amatöörit” tulisi sulkea tutkijakoulutuksen ulkopuolelle. Näin ajattelevat haluavat erottua siitä vähemmistöstä, johon kuuluvien väitöskirjahankkeiden ponttime-na on ensisijaisesti oma intellektuaalinen kiinnostus ja enintään toissijaisesti ammat-tipätevyyden lisääminen. Ymmärrän hyvin heidän kantansa, vaikka itse näenkin asian toisin. Mielestäni yliopiston sivistyksellinen

tehtävä edellyttää tilan tekemistä myös ”amatööreille”. Toisaalta on selvää, että tutkijankoulutuksessa ei voi olla ”kahta sarjaa”, koska on vain yhdenlaisia tieteellisiä kriteerejä. ”Amatöörit” voivat pysyä mukana vain sopeutumalla ammattilaisille räätälöityihin ehtoihin.

Päätoimisesti väitöskirjaa tekevillä tai sellaiseen asemaan pyrkivillä ei ole varaa ajatella jatko-opiskelijaksi ryhtymistä lähtökohdaksi kutsumus. He myös odottavat tehokkaampaa ohjausta kuin se, minkä laitokseni pystyy tarjoamaan. Tällä vaatimuksella on vahvat perusteet, sillä suomalainen yliopistolaitos on kiistatta keskittynyt kouluttamaan (perustutkinto)opiskelijoita tutkijankoulutuksen kustannuksella.

Alalla jo toimivien ja sinne päätyvässä olevien yhteinen intressi on kehittää tutkijakoulutusta. Toki paljon myönteistä on jo tapahtunut, jos vertailukohdaksi ottaa vaikkapa 1960-luvun, jolloin itse tein väitöskirjaani. Mutta miksi meidän pitäisi tyytyä julkisen vallan ensimmäisiin haparoiviin yrityksiin? Olemmeko me historian­tutkijat sitä mieltä, että esimerkiksi tutkijakoulut ovat ihanteellinen ratkaisu meidän alallemme?

Meidän tulisi selvittää, millaisissa muodoissa juuri historian­utkimukseen liittyvän tutkijankoulutuksen tulisi tapahtua. Mitä mahdollisuuksia tässä tarjoaa kuuluminen kansainväliseen tiedeyhteisöön ja mitä se edellyttäisi käytännössä? Mitä johtopäätöksiä olisi tehtävä historian­utkimuksessa yhteiskuntaa ja kulttuuria tutkivien tieteenalojen välisten rajojen hämärtymisestä muutamana viime vuosikymmenenä? Tämänkaltaisiin haasteisiin meidän pitää kyetä vastaamaan ilman julkisen vallan tukeakin.

Silti tarvitaan rahaakin – väitöskirjan tekijöille. Toivon, että seuraajani voisivat kilpailulla korkeakoulututkinnon suorittaneista, rekrytoida aktiivisesti lupaavia maistereita. Tällä hetkellä siihen ei ole mahdollisuuksia yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen aloilla. Vain vastuuton professori jättää tekemättä selväksi valintaan liittyvät riskit tutkijankoulutuksen osallistumista harkitsevalle maisterille. ■